

**بررسی مزیت‌های مشارکت تقلیلی به‌عنوان
ابزاری نوین در بانکداری اسلامی
(با تأکید بر نظام بانکداری ایران)**

اصغر ابوالحسنی هستیانی *

رفیع حسنی مقدم **

* دانشیار رشته اقتصاد، عضو شورای راهبری اقتصاد مقاومتی بانک انصار
** دانشجوی مقطع دکتری، دانشگاه پیام نور

چکیده

مشارکت یکی از روش‌های تأمین مالی فعالیت‌های اقتصادی است که مورد تأیید اسلام بوده و براساس مبنای فقهی آن، از در آمیختن سرمایه شرکاء شکل می‌گیرد و همه شرکاء حق دخالت و نظارت بر فعالیت اقتصادی و مدیریت آن را دارند. از جمله اساسی‌ترین مفاهیم قرارداد مشارکت، تقسیم سود و زیان در پایان فعالیت اقتصادی و یا قرارداد، به نسبت سرمایه هر کدام از شرکاء است. مهم‌ترین چالش‌هایی که بانک در اجرای صحیح قرارداد مشارکت با آن‌ها روبه‌روست، عبارت‌اند از:

الف- لزوم نظارت و دخالت در فعالیت‌های اقتصادی و در نتیجه استفاده از برخی ناظران که موجب افزایش هزینه‌های بانک خواهد شد؛

ب- مشکل اطلاعات نامتقارن؛

ج- نااطمینانی نسبت به نتایج فعالیت اقتصادی و در نتیجه ریسک سوخت شدن منابع و ریسک بازار. مشکلات پیش گفته سبب شده عقد مشارکت در نظام بانکی کشور به‌درستی اجرا نشود و این مسئله انطباق این عقد را با اصول اسلامی دچار تردید کرده است. این در حالی است که اجرای درست این عقد فوایدی دارد که در این مقاله به آن اشاره خواهد شد. برای اجرای صحیح قرارداد مشارکت و نیز مرتفع کردن چالش‌های مذکور راهکارهایی ارائه شده است. یکی از این راهکارها تبدیل عقد مشارکت به مشارکت تقلیلی است. در این حالت بانک و شریک (شرکای) دیگر پس از درآمیختن سرمایه‌های خود به فعالیت اقتصادی می‌پردازند، و پس از بازدهی در اولین دوره، پس از تقسیم سهم هر کدام از شرکاء، شرکاء سرمایه بانک را طی اقساط سالانه بازپرداخت می‌کند. یعنی به‌تدریج سهم بانک از سرمایه شرکت کاهش و سهم شریک افزایش می‌یابد و به‌همان نسبت هر ساله سهم طرفین از نتایج حاصل تغییر می‌یابد. به بیان دیگر، پس از پرداخت کامل اقساط، مالکیت بانک از شرکت قطع می‌شود و شریک مالک اصلی خواهد شد. همچنین طی یک عقد موازی در قالب قرارداد اجاره، پروژه از سوی بانک به شریک اجاره داده می‌شود. در این مقاله ضمن بررسی و تحلیل ریاضی مشارکت تقلیلی در مقایسه با دیگر عقود، مزایای این روش در نظام بانکی کشور، به‌خصوص در قراردادهای بلندمدت و در شرایط تورمی مورد بحث قرار می‌گیرد.

واژگان کلیدی: مشارکت، مشارکت تقلیلی، اجاره، بانکداری اسلامی، بانکداری ایران.